

Slika

bez

djevojčice

Sarah
Elena
Müller

Sarah Elena Müller

SLIKA BEZ DJEVOJČICE

LEYKAM international

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNICICA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOGA
Ana Nemeč

LEKTURA I KOREKTURA
Vesna Solar

© 2026 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati,
fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati
bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: „Sarah Elena Müller, Bild ohne Mädchen”
© 2023 by Limmat Verlag, Zurich, Switzerland

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

ISBN 978-953-340-232-1

CIP zapis je dostupan u nacionalnom skupnom katalogu
knjižničnog sustava Bukinet pod brojem 991005954812109366.

FOTOGRAFIJA AUTORICE
© Laura Stevens

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Tvrtko Gregurić

TISKARA
Denona d.o.o., Zagreb

Tiskanje dovršeno u travnju 2026.

Sarah Elena Müller

SLIKA
BEZ DJEVOJČICE

roman

Prevela s njemačkoga
Ana Nemeč

Zagreb, 2026.

11 — **DIJETE**

105 — **DJEVOJČICA**

133 — **KĆI**

147 — **SIN**

175 — **MLADA ŽENA**

POGLED U DALJINU

Bakin pogled uprt je u kut. U kutu šumi more. Kroz šum mora probija se glas francuskoga pjevača, pjeva o vjetru, samo što nije zapuhao i sve uskomešao. Po djeda dolaze radnici pogrebnoga poduzeća.

Njegovateljica baki daje tabletu boje sljeza ne bi li ušutkala pjevača. No, valjanje valova ne jenjava, pjevanje ne posustaje, a baka traži da je se u kolicima odgura u kut jer želi bolje čuti. Punim jedrima naprijed! Baka kaže da pjevač ima neobičan naglasak. Iza njezinih leđa majka hvata ručke kolica, želi odvući baku iz kuta, ali baka se papučama grčevito upire o tepih. Nema tamo nikakvoga vjetra, uvjerava je majka. Još ne, ali samo što nije, odvraća baka ne uzmičući. Majka popušta pod jačim suprotnim vjetrom i baka ostaje sjediti u svome morskome kutu.

U hodniku je djevojčica, bradu je naslonila na podlaktice i nadvila se nad fotografije na komodi, zamišljena pred licima još mlađahnih teta, stričeva i ujaka. Istih onih koji su prethodne večeri naručili dostavu *pizze* ne bi li nečime napunili još živa tijela. Onih koji su se potom izgovorom neprimjetno izvukli iz roditeljske kuće i iza sebe ostavili mrtvoga oca i svaku odgovornost. Logika života majci se najednom ukazala poput naleta nadahnuća. Začudo privlači okvir slike bliže rubu komode. „Što su kasnije rođeni, to životnije djeluju.”

Pokazuje na djevojčicu u sredini slike, na sebe.

U krilu joj sjedi najmlađe od šestero braće i sestara, radosno mjesečevo lice spremno gleda u kameru. Njezin pogled uperen je nekamo daleko izvan slike i svijeta. Fotograf je mladu damu zamolio da malčice podigne bradu. Mlada dama nije, međutim, podignula bradu, već tek nakratko pogled. Smeten tugom koja ga je zapljusnula kroz uski objektiv, fotograf je propustio pritisnuti okidač, i u trenutku kad je aparat napokon škljocnuo, mlada je dama opet skrenula pogled, odlutala preko ruba postojanja.

„I drugi djeluju odsutno”, zaključuje majka prelažeći prstima preko stakla, „samo manje nego ja. Što su mlađi, sve manje, evo ovaj ovdje brat, tri je godine mlađi od mene, njegov pogled nije odlutao predaleko. Ali svakako prema najbližoj vodi.”

Djevojčica uzima sliku, ispruženim je rukama drži ispred sebe i uzalud pokušava pronaći put u bratovo vidno polje. I njegov pogled izlazi iz slike, ni na kome se ne zaustavlja, teče u daljinu.

„Jako je tijesno živjeti naguran u okvir sa svima. I još stalno dolazi netko novi. Nikako nisu prestajali. Uvijek bi došao još jedan. Kad si prva među njima, uvijek tebe krive za nepodopštine onih koji su došli iza tebe. Moraš brzo odrasti i podučiti ih pravilima okvira. Pravilima, granicama i cijeni svega. Stalno si prva na udaru, postaješ nemilosrdna.” Majka ispruženim rukama opisuje okvir ispred svojega lica. „Takav pogled bio je jedini način bijega. Fiksiranje točke mnogo udaljenije od svega bliskog. Onkraj onoga što te pritišće sa svih strana.”

Djevojčica zamišljeno kima i vraća sliku na komodu. Okreće se majci, no ona i dalje zuri prvo u jedan

pa u drugi dlan pa kroza njih, pogled joj gotovo neprijetno klizi iz blizine u daljinu. To nisam uvježbavala, govori joj majka, to kao da sam naslijedila. Događa se samo od sebe, zaključuje. Spušta dlanove, pruža ih prema kćeri kao da se ispričava. Evo, pogledaj, događa mi se i s vlastitim rukama.

Kći uzima njezine ruke u svoje, okreće ih, brižno opušta ukočene prste, utiskuje svoje razumijevanje u majčine hladne, iskrivljene šake sve dok ne omekšaju, dok opet ne ožive. Preko u sobi sjedi baka, zuri u kut, nekamo onkraj svijeta. U okviru slike vrpolje se braća i sestre. Djevojčica razumije da ruke i zidovi uokviruju stvari. Da je jedan lik odljev onoga njemu najbližeg. Baka, majka, kći.

DIJETE

PROCJENA

Dijete se otrese ukočenosti od gledanja televizije. Istrese slike i zvukove iz sebe kako roditelji ne bi primijetili da se krišom njima napunilo kod susjeda. Zatim svježeg lica naglo otvara vrata dnevnog boravka.

U boravku na stolicama sjede roditelji s drugim odraslima. Došli su gosti, to se tako kaže.

Kad gosti odu, roditelji klonu i počnu uzdisati. Naslon stolice priječi ih da se prevrnu unatraske.

Kad dođu gosti, puno se priča. Pritom odrasli jedni drugima žele gledati u oči.

Na kutnoj klupi sjedi odgojiteljica. Dijete s do-vratka dugo promatra kretnje koje prate razgovor. Odgojiteljicine kretnje daju do znanja: nije dobro. Roditeljske kretnje pak kažu: ma hajte. Odgojiteljicine ruke poručuju: ali doista! Neposredno prije nego što će se djetetovo svježe lice opet snužđiti, iznutra su ga opazili i pozvali da sjedne za stol. Dijete sjeda na rub stolice i čeka da padne riječ. Riječ koju poznaje i na koju zna odgovoriti. I bez naslona sjedi sasvim uspravno.

Odgojiteljicino čelo presijeca duboka bora. U vrtiću je naložila djetetu da iz tankoga komada daščice pilicom ispili uskrsno jaje. Dijete za to nije bilo psihički u stanju, tumači odgojiteljica roditeljima. Roditelji izgledaju kao da će se svakoga trenutka srušiti u krevet. Dijete je zahvalno na potpori koju pružaju nasloni stolica.

Sasvim se jasno sjeća pilice. Odgojiteljica je pokazala kako se njome pili, no nježna je pilica uz fijuk puknula. Dijete se silno prestrašilo, a odgojiteljica je

upozorila da se to može dogoditi u času. Za svaku uništenu pilicu dijete treba platiti 20 rapni. Sve ima svoju cijenu, namignula mu je. Na to je dijete odbilo uzeti pilicu u ruku. Tã nema novca, a strah od pucanja pilice bio je tako grdan da je ostatak dana provelo skrivajući se ispod stoličice. Odande je promatralo kako djeci u rukama pucaju bezbrojne pilice, neprekidno je zvečalo i fijukalo, a djeca su jedno drugom radosno mahala uništenim pilicama ispred nosa. Kad su pomeli pod od piljevine i uništenih pilica, odgojiteljice su djeci dale da svoja uskrsna jaja ponesu kućama, ne tražeći od njih novac. U djeteta je to izazvalo osjećaj nelagode.

Taj novčani detalj odgojiteljica roditeljima nije spomenula. Dijete je nemirno skliznulo s ruba stolice. Sada ono traži da nešto kaže. Źeli reći da je odgojiteljica propustila reći jednu riječ. Riječ „novac”. I da sve ima svoju cijenu. I da je pritom namignula. No odgojiteljica se ne zaustavlja. Spominje riječi „razvoj”, „psihomotorka” i „razumno”. Roditelji kolutaju očima. To je dobar znak. Dijete opet šalju van. Neka se ide ljuljati.

Dijete promatra ljuljačku. Učvršćena je na strop balkona. Kroz otvorena balkonska vrata čuje se očev razumni glas koji pokušava urazumiti odgojiteljicu. Pridružuje mu se i majčin glas. Različiti razumi odraslih stupaju na čistinu u šumi. Jeleni su to. Kruže jedan oko drugog i međusobno procjenjuju vrške rogovlja. Jeleni to obično rade kako bi se poštedjeli nemilosrdne borbe svaki puta kada se susretnu. Tako je djetetu ispričao otac. Jeleni su plemenite životinje. Jeleni odvaguju. Jeleni broje. Dijete ne zna brojiti. Dijete ne može platiti. Ne može platiti cijenu. Majčin razum

predosjećajući da odgojiteljica možda nije ispričala čitavu priču. Majka tumači da jeleni ne razumiju brojke i vrške, nego osjećaju snagu onoga drugog.

Dijete se nada da će razum njegovih roditelja otjerati odgojiteljčin razum s čistine i u sebi zahvaljuje naslonima stolica. Roditelji će nakon ovoga posjeta opet biti jako umorni.

Dijete se penje na ljuljačku, njiše se amo-tamo, opipava grubu užad od konoplje o kojoj visi ljuljačka. Ljuljačka je sjedalica bez naslona, valja se pridržavati za užad. Što bi se dogodilo kad bi uže jednostavno ispuštalo iz ruke? Dijete se naježilo od uzbuđenja. Bi li se, kao odrasli, odbilo i odmah vratilo nazad? Bi li jednim potezom odraslo?

Kod idućega zamaha dijete ispušta uže i tvrdo bubne na leđa. Od udarca ostaje bez zraka. Zuri u žarko sunce i ljuljačku koja poskakuje na sve strane. Još se nalazi u svome tijelu, poželi vrisnuti, ali prsni koš je krut, kao zabetoniran. Sunce sja kroz razrogačene oči. Majka doziva dijete i izlazi na balkon. Naginje se preko ograde. Dijete leži na leđima u travi i bori se za zrak. Dišući kroz disalicu, dijete proučava pjenast pokrov iznad sebe. Mjehurići pucketaju i nježno leluju naprijed-nazad. Cijev tuša udara o zid kupke, stražnjica se cvileći tare o stijenku kupke, srce tuče glasno i snažno. Dijete osluškuje svoje organe, zvuče u redu. Dijete zna da će organi biti njegovi pratioci sve do odrasle dobi. Zatvara oči iza ronilačkih naočala. Zacijelo je bilo ovako, vani prigušeno mrmljanje i lupanje, a unutra bubnjanje i šumovi. Vidi sebe, prvo kao sićušno ljudsko zrno, pa kako pluta u kupki, pa kako večeras jede popečke od krumpira, a onda mnogo poslije napušta

kuću s idejama, planovima i zadaćama. Spremno na sve, sa srednje velikom torbom punom papirnatih marmica i ostalih dnevnih potreština. Organi će biti uz njega i progovarati iz njega. Dijete osjeća: pripada sebi.

U tome osjećaju stanuje još jedan drugi osjećaj. Blag, tužan i lijep. Poput slika na televizoru kod susjeda. Tu je i nije tu. Dijete ga ne uspijeva zadržati, s idućim je izdisajem odlepršao iz grudi. Iscurio je kroz disalicu i više se nikad nije vratio.

Dijete jeca ispod spužve. Prozor je odškrinut, osjećaj će izmigoljiti. Samo da ga roditelji ulove. Da ga pričuvaju. Za poslije. Dijete zna da se događa nešto što ono ne može razumjeti. Nešto što možda čak ni roditelji ne mogu razumjeti. A morali bi. Morali bi znati što bi valjalo poduzeti. Zbog odgojiteljice. I cijene koju sve ima. Tà spomenuli su razum. Razumnost.

Majčino lice proviruje kroz rupu u spužvastom pokrovu, dvije ruke iz daljine posežu za djetetovim ramenima i podižu dijete iz vode. Iza ronilačkih naočala svjetlucaju suze. Majka povlači usnik disalice i, kao da je izvadila čep, iz djeteta provaljuje plač. U kuhinji je otac načulio uši. Drvenom lopaticom okreće popečke od krumpira na tavi. Što nije u redu s djetetom? Sve će to ublažiti popečki, umiruje se otac. Majka je osušila dijete i posjela ga na kutnu klupu. „Zatekla sam disalicu kako strši iz spužve”, ispričala je majka ocu, „a dijete je jecalo kroz disalicu.” Dobacuje ocu zabrinut pogled. Otac stavlja tanjur pred dijete, no popečak ne pomaže, djetetov se ošit nadima i grči, dijete se stalno zagrcava i ima napadaje plača.

Otac telefonira sa strankama. Ponekad stranke pomi-
ješaju telefonske brojeve pa se otac iznenada nađe u
poslu. Prebacio je jednu nogu preko druge i trza slo-
bodnim stopalom. Utonuo je duboko u kauč. Stranke
žele da otac spasi neku životinjsku ili biljnu vrstu, oču-
va je i službeno evidentira i izgadi nesuglasice s onima
koji žele suprotno. Otac je na trenutak uglavio slušalicu
između ramena i brade i energično nalivperom crta
dvije kružnice na papiru. Djetetu je već poznato da se
rješenje krije u sredini, ondje gdje se kružnice prekla-
paju. Životinje i biljke ovise o tome rješenju. I otac ga
mora naći.

Stopalo mu se trza po narudžbi stranaka. Za raz-
govor sa strankama bira svoj konzultantski glas.
Obilazak... mhm, da. Crna čiopa... Točno, idućeg utorka.
Eventualno valja prodiskutirati... a u ovoj se situaciji
preporuča izvansudski... Govori dugo, tu i tamo se na-
smije, i s druge strane linije dugo se govori, otac trza
stopalom, otac pažljivo sluša, tone sve dublje u kauč,
duge mu noge sve više strše uvis. Dijete pažljivo pro-
matra te trzaje, pokušava iz njih izvesti neko pravilo
ili višu mudrost. No, trzaji su nedokučivi i događaju
se bez pravila. Ne čini se ni da naglašavaju ono što je
upravo izrečeno. Otac pita, stranka odgovara, stopalo
se trza. Stranka pita, otac daje odgovor, stopalo se trza.

I dijete bi rado dobilo odgovor od oca. O anđelu
kojeg je vidjelo kod susjeda. Htjelo bi znati je li i on
neka vrsta. Je li rijetka, posebna i ugrožena vrsta. Želi
da otac pođe s njim k susjedima i anđelu dodijeli ime.
Da objasni djetetu odakle taj anđeo dolazi i kakav mu
je životni prostor potreban. Ne želi ove duge telefonske
razgovore s drugima i trzanje stopalom.

Dijete poželi obujmiti očev zglob i objesiti se o njega, teško poput kamena, ne bi li okončalo tu neshvatljivu kretnju. Istodobno se i plaši. Jer što ako ti trzaji pokreću čitavog oca? Što ako ta noga energijom opskrbljuje sve zupčanike i sve procese u ocu? I što ako se dijete umiješa u taj optok, ako otac stane, ako više ne bude mogao obavljati svoj posao, ako više ne bude uspijevaio riješiti probleme svojih stranaka na telefonu? Sve ovisi o toj nozi koja se trza i ta je činjenica razjarila dijete. Dijete želi upozoriti oca da će ga kauč cijelog progutati, a dotle kod susjeda stanuje rijedak anđeo kojeg vjerojatno još nitko nikad nije vidio, koji je možda jedini svoje vrste, a otac ga ne primjećuje jer je otac ured koji pokreću trzaji jednoga stopala.

Dijete sjedi zdvojno na tepihu i ne skida pogled s očeva stopala. Kako može biti sigurno da je ono zbilja bio anđeo? Pojavio se nakratko i nejasnih obrisa. U tome je trenutku Ege već bio pritisnuo dugme EJECT, videokaseta je iskočila iz uređaja, a na ekranu se ukazao mravinjak. Ege je zatresao glavom. Nije to anđeo. Nije. To je samo slika. No, kad dijete zaklopi oči, malena bijela krila zasvjetlucaju poput plamička u tmini. Anđeo izgara iza kapaka.

Dijete naglo otvara oči. Očevo se stopalo i dalje trza. Kada će konačno nastupiti stanka da i ono može nešto reći? Zatim se otac pridiže i uspravlja iz dubine kauča. Telefonski je razgovor završen. Stopalo više ne trza jer je sada zaduženo za hodanje i stajanje. Dijete na trenutak umiruje spoznaja da se dijelovi tijela koriste za svrhe za koje su predviđeni.

PRETRAGA

Iscjelitelj se nadvija nad dijete na ležaju i gleda ga ravno u oči. I dijete iscjelitelju gleda ravno u oči. U trbuhu mu krulje sumnje.

Dijete je iscjelitelju ispričalo o odbjeglom osjećaju dok su još sjedili na stolicama jedno preko puta drugog. Iscjelitelj je kimao za radnim stolom i zapisivao sve što je dijete reklo; to je djetetu godilo. Ali sada na ležaju nekako je drukčije. Osjećaj sada suviše nedostaje, sada je to rupa u koju iscjeliteljev pogled nezaustavljivo srlja.

Deprogramirat će informaciju o odbjegliosti, tumači iscjelitelj djetetu. I to pukim intenzivnim gledanjem u oči. Dijete se instinktivno zatvara. Hoće li iscjelitelj izbrisati anđela? Dijete ga ne želi izručiti.

Umjesto toga, dijete testira iscjelitelja. Uzvrća mu pogled i u mislima ponavlja: *Ja sam kit. Meni ne fali nikakav osjećaj. Ja plivam u moru.* Ako iscjelitelj doista može čitati misli, ta će ga informacija zapanjiti.

Iscjelitelj se počinje znojiti, ali ne spominje djetetove misli. Nakon nekog vremena otre si znoj s čela i odmakne se. Zanima ga je li dijete uredno uzimalo tablete od algi. Dijete kimne. Kamenom ih je zdrobilo u prah i sasulo u baru sa žabama. I uvijek s dovoljno vode, dodaje iscjelitelj. Dijete ostaje ležati, krajičkom oka zirkom u iscjelitelja. On nešto traži u ladici svoga radnog stola. Hoće li iscjelitelj roditeljima otkriti informaciju o kitu?

„Neću”, ovlaš odgovara iscjelitelj i dodaje kapi mirisnoga ulja u aroma lampu. Dijete se prestravi. Zar je doista čuo ono što je dijete pitalo tiho u sebi? Čuješ li

me, doktore? pita ga sada glasno i jasno u mislima. Ali iscjelitelj ne reagira.

Na vratima se začuje kucanje.

„To je sigurno tvoja mama”, kaže iscjelitelj.

Dok dijete navlači tenisice, iscjelitelj s majkom dogovara novi termin. Razgovaraju o mirisnom ulju i njegovu učinku, eukaliptus, pročišćava, razbistrava, mokrenje u krevet, to će prestati s godinama. Ali odbjegli osjećaj...

Dijete stoji pokraj prozora, leđima okrenuto odraslima, i opipava tkaninu zastora. Iscjelitelj se blagim pogledom nakratko zagleda u raščupani potiljak djeteta. Posebno svojeglavog djeteta.

„Onda dobro”, zaključuje majka i odvlači dijete iz ordinacije. Preko ramena iscjelitelju dobacuje još jedan prodoran pogled.

„Duša i organi blisko su povezani”, pojašnjava majka djetetu na putu do autobusne stanice, ali duša je poput tame morskih dubina. Možda će iscjelitelj moći unijeti nešto svjetla u te dubine. Dijete misli na tablete od algi u mlaki. Na strašnu borbu hobotnice i glavate ulješure u morskim dubinama. U takve dubine baš ni svaki iscjelitelj neće olako zaroniti.

„Ja sam glavata ulješura”, objavi dijete majci.

„Prije si žaba zloslutnica”, zahihće se majka.

U autobusu susreću oca koji se upravo vraća iz obilaska nekog igrališta za golf. Autobus je dupkom pun i dijete sjedi na očevu krilu. Otac je zadubljen u razgovor s čovjekom na susjednom sjedalu, dijete na nozi osjeća trzanje očeva stopala. Padaju ozbiljne riječi. Ured pučkog pravobranitelja, osnova za pregovore, strane u sukobu,

rizik od korupcije, zaštita voda, osobna odgovornost, dugoročna studija, depopulacija, pristup rješenju, obveza povjerljivosti, tolerancija dvosmislenosti, delegiranje donošenja odluka.

Dijete mora piškiti. No, dvojica muškaraca vode tako živ razgovor da dijete ne zna kada je dobar trenutak da se umiješa, da kaže da mora na zahod. Ne usuđuje se među sve te duge, važne riječi odraslih izustiti svoje male, kratke pi-pi riječi.

Otac je ušao u kuću da presvuče mokre hlače. Majka je ušla da još jednom prouči uputstva za uzimanje tableta od algi. Dijete nije ušlo. Sjedi na otiraču ispred vrata i jede grožđice. Tvrde čekinje od lika grebu mu nožne listove.

Tamna mrlja na očevoj nogavici. Dijete želi zaboraviti da njegova duša ima rupicu kroz koju kaplje van. Kada bi bilo okruženo vodom, to nitko ne bi primijetio. Ali nadaleko i naširoko nema nikakve vode. Žega i livade i čekinjasti otirač preko kojega gosti ulaze u kuću kako bi s roditeljima razgovarali o povezanosti duše s uskrsnim jajima i organima. Tko povezuje povezanost? Tko to ima tu veliku moć?

Oko otirača mile mravi. Kada na susjedovu televizoru nema ničega, i po njemu mile mravi. Postoji li i kod mrava neka povezanost? Dijete pokušava pogledom slijediti jednoga mrava. Kad bismo znali što radi jedan mrav i kamo ide, dobili bismo uvid u povezanost mrava. Štoviše, saznali bismo nešto i o povezanosti općenito. Ako je ovaj mrav ovdje kći onoga tamo, tada bi i ovaj koji je upravo izmilio ispod otirača, morao biti njezina majka, znači, kraljica? No, mravi mile sa svih

strana i na sve strane. Grožđice u ruci oznojile su se.

Dijete zubima prepolovi ljepljiv plod i jednu polovicu stavi na rub otirača. Istoga trenutka nastaje metež i nakon kratkog izviđanja jedan mrav odlučno odnosi plijen. Netremice promatrajući grožđicu koja se treperavo udaljava, dijete žurno jede ostatak. Za potjeru mu trebaju slobodne ruke. Dijete je doktor znanosti. Konačno će saznati što radi jedan mrav. Tek pošto je nosačica posljednjim trzajem povukla grožđicu u rupu u pijesku, dijete je podiglo pogled. Gdje? Kako? Nije dobro pazilo. Trlja si oči.

IMENOVANJE

Čvrsto držeći limenu kutijicu objema rukama, dijete se upire da otvori teška drvena vrata ateljea. Sve ono bitno nalazi se u kutijici. Umalo se spotaknulo o gipsanu ruku. Nju je majka podmetnula da vrata ne lupaju zbog propuha. Majka stoji usred bijele prašine zaokupljena pokretnim dijelom kiparskoga stalka za modeliranje. Na ušima su joj slušalice, njiše se u taktu glazbe. Tu i tamo naglas otpjeva komadić teksta: ... *velation ... misti-cristal ... oh yeah!* Duga joj košulja pada preko triju nogu stalka, u gipsanoj prašini ocrtavaju se linije njezina plesa.

Dijete iz kutijice vadi uski etui s dijapozitivima, izvlači šarene sličice i proučava svaku pojedinačno. Susjed Ege dao mu je dijapozitive da ih gleda i sâmo stvara slike. Kad već kod kuće ne smije gledati televiziju, rekao je, blijedoj će slici svijeta ovako udahnuti barem malo života. Valjda je to još dozvoljeno. Sličice

se može uglaviti ispred projektora i za vrijeme dijaprojekcije, iz štosa, tada se oblici s jednoga dijapozitiva preslikaju preko fotografija drugog i nastane jedna sasvim nova slika. To je naročito zabavno s beživotnim fotografijama s godišnjeg odmora, dodao je Ege. Njegova životna partnerica Gisela, na čije je fotografije pritom mislio, dotle je s dvjema vrećicama punim namirnica stajala na do vratku. Jedna joj se crvena koverca uhvatila u kutu usana i formirala fini rez. Ege se nije osvrnuo, jedino je dijete uočilo povrijeđenost na njezinu licu. Giselina povrijeđenost, slika koja Egea već dugo ne zanima.

Kroz četvrtasti okvir dijapozitiva dijete gleda ravno u glinenu figuru na majčinu stalku i žmirka. Pomiče okvir amo-tamo sve dok figura u njemu ne postane lijepa. Figura je prethodnica same sebe u budućnosti. Kad postane spremna, dobiva pokrov od gipsa, nestaje i pretvara se u kvrgavu bijelu tvorevinu. Iz napukle se tvorevine potom pažljivo rezbare pokidani udovi njebove prethodnice. Od njezina tijela preostalo je samo još ono što ga oblaže, tumači majka. Škakljiv trenutak, dodaje, podločan gubicima. Ako je majka nestrpljiva dok radi, može se dogoditi da odsutnom tijelu otpadne ruka ili glava. Ti su dijelovi onda za nasljednicu izgubljeni.

Prethodnici izrađenoj od smeđe gline dijete bi voljelo darovati život prije nego što kao model bude morala umrijeti za svoju nasljednicu. Možda se uz pomoć dijapozitiva može nešto učiniti. S praznoga prelazi na prvi sa snimkom. Figura je sada na plaži s palmama. Dijete razdragano mijenja sličicu. Figura u Božićnoj zemlji. Figura živi. Ritmičkim pokretima dijete pred svoje lice

stavlja redom sve sličice i pjevuši ispod glasa.

Vidi je tu na plaži s palmama,
A sad je u Božićnoj zemlji zamamna
Iza ključanice se skriva,
I u mome srcu sniva.
Gle je tu kako skija,
A na ovoj slici na brodu biva,
Ovdje leti avionom,
A tu nešto slavi.
Sad je u uredu, evo papir,
A u dalekozoru neka životinja
Možda leptir...

Dijete zastaje. Otac na komad papira zapisuje svoja opažanja iz svijeta životinja. To im daje ozbiljnost, pa se o njima može raspravljati dugim riječima. No, dijete svoja opažanja još ne može zabilježiti. Odsutni osjećaj i anđela morat će majci dočarati usmeno.

„Kod susjeda sam možda vidjela anđela”, pokušava započeti dijete.

„Ha?” dovikuje majka i odiže slušalicu s jednoga uha.

„Nešto sam vidjela. Kod Egea.”

„Što to?” Majka skida obje slušalice i primakne se djetetu.

„Rubovi su bili mutni. Ne znam točno.”

„Hmm”, promrmlja majka i iskrivi lice. „Nije vrag da je već počelo...”

Dijete spusti pogled. Što je to počelo? Televizija i videokasete nas zaglupljuju i rastužuju, znala bi govoriti majka. I gubimo oči. Od buljenja u ekran. Ali ako baš

silno želi, rekla mu je majka, neka to radi kod susjeda. Na kraju krajeva, Ege kod kuće ima dovoljno tehnike da bi mogao otvoriti kino, od produkcije do projekcije. Na sve strane kojekakvi mediji. Međutim, upozorila je dijete, tim svojim medijima Ege brka i miješa tijekom mašte. Uzima slike izvana i taj postupak brka s idejama koje dolaze iznutra. Ege, dodala je majka, brka čak i sebe sa svojim idejama. Ege živi u predodžbi. Mediji, mediji, c-c-c-c.

Dijete u sjećanje dozove majčine usne iskrivljene u prezir. Majka ne voli medije. Ona voli kad mašta potече iznutra. Dijete ne želi razočarati majku. Kad bi se anđeo barem još jednom ukazao, ovdje kod kuće, a ne kod susjeda s opasno pobrkanim medijima, moglo bi ga pokazati majci.

Kasnije će zvati okulisticu, zbog zamućena vida kod Egea, tješi majka dijete koje mirno i usredotočeno razvrstava dijapozitive u svojoj kutiji. Ima tu pomoći.

No, dijete je ušutjelo. Ne bi li ga opet malo animirala, majka s police skida divovsku ilustriranu knjigu, sjeda pored djeteta u gipsanu prašinu i rastvara korice. To skrene djetetovu pozornost s kutije i ono ispruži noge ispod teških korica knjige. Pažljivo okreće nezgrapne stranice.

„Moramo biti pažljivi, među stranicama žive mišićava bića”, šapne majka.

„Tko su oni?” zgranuto će dijete.

„Grčka božanstva”, odvraća majka, „evo, vidi, ovo je Perzefona, a ovaj s vīlama pored nje u bojnim kolima, to je Had, bog podzemnoga svijeta.”

„Jesu li oni seljaci?” znatiželjno je dijete.

Majka se nasmije. „Misliš, zbog vīla? Ne, to je

zapravo dvozub. Simbol moći. Ali i njime se sigurno može dobro jesti. I to svašta...”, nastavi pripovijedati majka okrećući novu stranicu, „a ovo su Perzefonine kćeri, anđeli osvete. Nije im se svidjelo što je Had bez pitanja odveo njihovu majku. Došle su kako bi je osvetile. Vidiš li? Tizifona zamahuje bakljama mahnitosti.”

Majka netremice zuri u slike. I dijete isto. Anđeli, dakle, ipak postoje. Ali sada mora nazad na posao, majka ustaje. Knjigu je prepustila djetetu, s bedara otrešla gipsanu prašinu i opet natakнула slušalice.

Velika je knjiga dijete ugodno opteretila pa ono pažljivije proučava slike. Kod božanstava su rubovi i obrisi oštri i jasni. Na licima skamenjeni osjećaji. Užas. Briga. Zbunjenost. Bijes. Dijete čita osjećaje. Prepoznaje ih. No, imena koja je majka spomenula ne može ponoviti. Žena u knjizi gorućom bakljom batina muškarca koji leži.

„Kako je njoj ime?” dijete tiho prozbori u dubinu ateljea.

Anđeo kojega je vidjelo kod Egea sigurno osobno poznaje anđele osvete. Možda mu on može pomoći da zapamti složena imena božanstava? Odgovora nema. Kroz majčine slušalice dopire prigušeno pjevanje. Ako malkice iskrivi glas, može i samo odgovoriti na svoje pitanje.

„Ovo je moja majka”, izgovara dubokim glasom, „ime joj je Tizifeja.”

Zvuči dobro. Tako bi govorio anđeo. Dijete digne glavu i baci pogled prema majci, no ona je i dalje posvećena svojoj figuri i tiho pjevuši. Dijete lista unazad i prstom se zaustavlja na vrlama.

„A što je ovo?” pita dalje mameći anđela.

„To je moj dvozub. Za osvetu. Doći ću i osvetit ću se.”

Dijete kihne. Gipsana prašina se uskovitla, a usplahireno dijete utrlja je sebi u oči. I tu kreće. Pojavljuje se Anđeo. Dijete teškom mukom otvara oči koje žare. Anđeo već kleči na drugoj stranici knjige. Dijete cikne, uzbuđeno maše majci koja i dalje ima nataknete slušalice. Ona mu uzvratu sa smiješkom, ubacuje novu kasetu u *walkman* i okreće se nazad. Sve je u redu, tu sam ja, malo preglasno dovikuje preko ramena.

„Ovdje svira glazba”, ceri se Anđeo, „ne uzrujavaj se. Vidiš me, a to je već početak.” Otpuhne prašinu s dvozuba i prstom dotakne djetetove nožne prste koji izviruju ispod poleđine knjige. „Lijepa noge.”

Ima pravo. Dijete se veseli što ga vidi. Konačno ga može gledati na miru. Od Egeova filma u sjećanju su mu ostale jedino kričave mrlje njegovih krila. Sada krila tek naslućuje, uska Anđelova ramena strše iz rukava prevelikoga crnog kožnog prsluka. Ispod njega svjetluca blijeda koža. Od strahopoštovanja dijete ne zna kako bi započelo. Opet se zagleda u knjigu.

„Zašto tvoja majka bakljom tuče ovoga čovjeka? Je li ljutita?”

„Da, moja majka je često srdita... Zove se Tizifeja. Zamahuje bakljama mahnitosti.”

Dijete očarano kima. Logično? Logično. I Anđeo kima. Razumiju se.

„Ona je anđeo osvete. Sipa i otrov iz vrča”, pojašnjava Anđeo.

Dijete ga pažljivo promatra. Uspoređuje ga sa slikom u knjizi. Kosa od zmija i lepršava oprava. Anđeo baš i

ne sliči djetetovoj majci. Osim dvozubu, ne nosi ništa upadljivo, a na glavi ima normalnu kosu.

„Što si blenula kao tele u šarena vrata, ja sam Tizifejina kći. Zar zaista misliš da još nosim zmije na glavi? To mi je suviše staromodno. Pa nisam ja od jučer! A kožni prsluk posudila sam od Egea. Dobro mi stoji, zar ne?” Hihoćući se, Anđeo okrene stranicu. „Evo, pogledaj. Ovaj ovdje s dvozubom, to je moj djed. On je bog podzemlja. Zove se Sve. A tu kraj njega u bojnim kolima sjedi moja baka. Ona se zove Petersilija.” Anđeo zaguguće od smijeha. „A koja ti imena znaš?”

Dijete se zamisli. Zna imena susjeda, Ege i Gisela. Na radiju se nekad pojavi Madonna. A kad u selu napada snijeg, iz drvenih kućica poredanih uz postaju skijaške žičare u dolini odzvanja hit Antona iz Tirola. I svi pjevaju uglas: An-ton, An-ton, Anton! „On je tako zgodan i tako zabavan. Tako neobuzdan i tako snažan”, ponavlja dijete.

„I on isto?” upita Anđeo trepćući.

Dijete oblije crvenilo. Anđeo je uistinu i zgodan i zabavan, a sigurno je i snažan.

„Taj Anton mora da je isto neka vrsta božanstva. Hajdemo reći da se djed zove Anton, a ne Sve. Anton, vladar podzemlja”, obznanjuje Anđeo.

Dijete je zahvalno što je Anđeo uveo kakav-takav red u sva ta imena.

„Imaš li i ti djeda i baku?” zanima Anđela.

Dijete kimne. Ima baku koja tek sićušnim koracima i uz pomoć hodalice uspije prijeći kućni prag. Baku koja s mukom vuče noge u papučama preko čekinja-stog otirača iako nema snage otrti ih, a nema ni prljavštine. Bakina su stopala uvježbala tu kretnju. Izvodi je

premda nema prljavštine koju valja otrti. Ima i djeda koji u vjetrovci sjedi u fotelji i čeka baku. I nemirnim dlanovima zaglađuje nabore hlača na bedrima. To zvuči poput huka vjetra.

Dijete se zadubilo u sliku velikih dlanova boga Antona koji počivaju na ramenima i koljenu pogurene Anđelove bake.

Anđeo primjećuje djetetov skeptični pogled.

„Moj djed je... odveo moju baku”, kazuje. „Odnosno, ona zapravo nikad nije rekla *da*. A on je mislio da, ako se ona ne usprotivi, bit će njegova. Zato je baka tako sjetna. Toliko sjetna da se kiša zamrzne i pada s neba kao snijeg. No i to je staromodno. Bila su to druga vremena. Sada imam dvozub. *Tempi passati*”, zaključuje Anđeo i glasno zalupi knjigu djetetu pred nosom. „Nego, radije mi reci kako se zoveš”, Anđelov upitni pogled doluta do njega preko ruba knjige kojom balansira između sebe i djeteta. „I?” Palcem i kažiprstom obiju ruku oblikovao je okvir, korijenom dlana oslonio se o rub knjige, zaškiljio i kroz okvir se zagledao u dijete. „Tko si ti?”

U djetetu je najednom sve stalo. Odjednom više ne zna tko kamo gleda. Dijete zuri kroz okvir od Anđelovih prstiju ravno u Anđelovo oko, u tamnoj zjenici bljeska crvena točkica koja sasvim sigurno nije dio majčina ateljea. Trepćuća točka dio je Egeovih filmskih uređaja čije oči zvjeraju u potrazi za slikom iz koje će izrezati samo komad. Dijete opet oćuti kako odbjegli osjećaj, onaj koji je iscurio kroz disalicu, lebdi u moru oblaka, kako ga nosi rijeka, kako nije uz njega. Majčine riječi upozorenja. Kako je već počelo. Kako se sve zamućuje, zbog medija.

Dotle je Anđeo već pospremio knjigu na policu. „Ništa se ne uzrujavaj, žabice”, tješi ga Anđeo i sjeda nazad na pod, odupirući se leđima o djetetova leđa. Topla, dišuća težina djetetu vraća oslonac.

„Ja sam kći anđela osvete Tizifeje. Lijepa sam i zabavna kao i Anton. Ja sam tvoj Anđeo. A tebe ću zvati jednostavno... Žabica.”

Zajedničko disanje u dijete je unijelo mir. Tu je Anđeo. Snažan i neobuzdan. A i dijete je tu.

„Puhni u lopatice i čvrsto se drži za dvozub”, savjetuje mu Anđelov glas. „Slobodno zatvori i oči.”

Šušanj je dijete prenuo iz zamišljenosti. Zar je Anđeo odletio? Preko načetih glinenih blokova majka prebacuje komad tanke plastike. Dijete opipava prazninu iza sebe. Anđela više nema.

SLABOVIDNOST

Vjeverice su svakako ondje, u krošnjama. Premda ih ne vidimo. Skrivaju se. Zar okulistica to ne zna?

„Takva djeca predviđaju”, izjavljuje okulistica. Ona, doduše, ništa ne raspoznaju, no već znaju što bi morala raspoznati. Slab vid jednostavno nadomještaju tvrdnjama. Tako kratkovidnost godinama može ostati nezamijećena.

Negdje u dubini ordinacije čuje se očevo *ah-ta-ko-dakle*. On je bio taj koji je djetetu pričao o vjevericama. Može li ih dijete doista i vidjeti, to se nije sjetio provjeriti.

Okulistica se na svojem stolčiću na kotače otkotrlja nazad k djetetu. Koliko nogu imaju vjeverice? Dijete